

In een kort tijdsbestek zijn drie Augustijnen vanuit Irian Jaya teruggekeerd naar Nederland:

— Ben Noords (66), vertrok in 1955 en heeft er dus 37 jaar gewerkt;

— Tinus van der Kraan (70), is één jaar daarna gegaan, in 1956, en heeft er dus 36 jaar opzitten;

— Jan van Dril (52), gewijd in 1968. Na één jaar wachten op zijn visum voor de eerste keer vertrokken in 1969; is er dus 22 jaar geweest.

Vragen als: 'Hoe kijk je aan tegen de afgesloten periode? Hoe gaat het daar nu verder met nog maar zeven Nederlandse Augustijnen?' werden het uitgangspunt voor het hier volgende NA-trio-interview. Ton Tromp (Irian Jaya) rond het af met een nawoord.

‘Daar stond je dan’, vertellen

Ben Noords en Tinus van der Kraan, die je beiden tot werkers van het eerste uur mag rekenen. ‘We spraken hun taal niet, we wisten niets van anthropologie, we hadden alleen een cursus medische vaardigheden gedaan bij Memisa.

We waren uitgezonden met het missiekruis, want het kruis, dát moest je brengen. De inlanders werden ons voorgesteld als kannibalen, heidenen die bekeerd moesten worden. Maar wat ontdekten we? Ze hadden wel degelijk een geloof, voelden zich afhankelijk van een Opperwezen. We werden meteen in het diepe gegooid, maar we konden niks.’

Niks afbreken, niks verbranden

‘Voor contact met de mensen waren we afhankelijk van de onderwijzers, mensen over het algemeen afkomstig van de Kei-eilanden, Molukkers dus, een generatie eerder gekerstend. Via hen kregen we allereerst contact met de kinderen, en via de kinderen wonnen we

langzamerhand ook het vertrouwen van de ouders. We zochten aansluiting bij de mensen, dus niks afbreken, niks verbranden, dat inzicht hadden we blijkbaar toch meegekregen in onze opleiding.

Je voer daarbij op het kompas van de onderwijzers die overeenkomstig de Keiëse tradities nogal wetenschappelijk waren opgevoed. Wij maakten de adat-feesten van de mensen mee en probeerden families en kampongs dicht bij elkaar te brengen. Families leefden in gesloten kringen. Men was bang voor elkaar. Ieder die je niet kent is je vijand. Door dorpjes te stichten op een plek waar water was, probeerden we hun angsten voor elkaar te overwinnen en de verstrooide krachten te bundelen. Oude vetes brandden wel eens opnieuw los. Dan kwamen wij tussenbeide om de kwestie samen met de onderwijzer en het dorpsvoofd zo goed mogelijk op te lossen. Soms lukte het niet. Dan was er bijvoorbeeld een ziekte uitgekomen in een bepaalde groep, waarvan een andere groep de

‘Toen we begonnen, dachten we: Wat moeten we hier doen? En terugkijkend kunnen we nu zeggen: We hebben verbindingen gelegd tussen mensen en kampongs!’

schuld kreeg. Dan viel het dorp weer uit elkaar.

Het cement dat de groepen bij elkaar moest houden werd eigenlijk gevormd door de schooltjes die we stichtten. Onderwijs betekende vooruitgang. Zo kwamen steeds grotere groepen met elkaar in aanraking. De geslotenheid van de kampongs is vooral ook doorbroken door de aanleg van vliegveldjes, zware lichamelijke arbeid! Zodra er één klaar was kwamen de zusters en begonnen er met een polikliniekje en een ziekenhuis. Sinds 1970 zijn er nog drie vliegvelden aangelegd: het transport van mensen en goederen werd steeds beter.

Toen we begonnen dachten we: wat moeten we hier doen; en terugkijkend kunnen we nu zeggen:

Ben Noords: 'Je voelt goed dat je een dagje ouder wordt. De lange afstanden kun je niet goed meer aan. Toen ik hoorde dat de bisschop inlandse Jezuiten had gevonden om ons op te volgen, dacht ik: nu kan ik weg! Maar de toekomst in Nederland maakte me wel wat onzeker: hoe kun je je daar nog een beetje waarmaken?'

Ben is op zondag 24 januari geïnstalleerd als pastoor van de Antoniusparochie te Vragender, een kleine, hechte gemeenschap in de Achterhoek.

we hebben verbindingen gelegd tussen mensen en kampongs!'

Indonesianisatie / transmigratie

Tussen de komst van Ben en Tinus en die van Jan van Dril zitten veertien jaren. Een verschil van de eerste en laatste generatie missionarissen. Want ná Jan zouden er nog maar drie Nederlandse Augustijnen worden uitgezonden. En zij waren erop voorbereid. Naast de Memisa-cursus volgden zij minstens nog een technische cursus bij de Miva en een talencursus aan het Tropeninstituut. Pionierswerk was het niet meer: Jan kon in de voetstappen van 21 voorgangers treden. De dorpen waren homogener

Tinus van der Kraan: 'Toen ik mijn zeventigste verjaardag vierde (2 maart '92) zongen we nog allemaal: We gaan nog niet naar huis, nog lange niet, nog lange niet. Toch viel de laatste zomer me zwaar. Het was zo warm en ik kon er niet goed meer tegen. Toen werd tegen me gezegd: als je nou gauw dood wilt zijn, moet je blijven. En er waren al zoveel zusters en paters vertrokken... Langzaam begon ik afscheid te nemen, dat was zwaar. Mensen stonden te huilen en zeiden dat ik moest blijven, maar ik zei: Kom, kom, niet huilen. Jullie moeten het nu zelf doen. Jullie kunnen het zelf.'

Tinus woont nu in Mariënhage. Soms heeft hij het gevoel terug te zijn in het noviciaat; hij heeft tijd nodig om weer te wennen aan alles in Nederland, maar: 'het is goed zo'.

geworden. Maar wisten de ouderen zich gezonden tot de Papoea's, Jan en zijn generatie kwamen in het proces van indonesianisatie. Sinds 1963 was Irian immers overgedragen aan Indonesië. Terwijl veel Nederlanders waren weggegaan, kwamen er steeds meer mensen bij van bijna alle groepen die je in Indonesië vindt. Met anderen kreeg hij de taak om de groeiende geloofsgemeenschappen te ondersteunen en verder vorm te geven.

Door het transmigratie-project van de Indonesische regering kwamen ook Ben en Tinus in een heel ander Irian te wonen. Binnen vijf jaar zouden circa één miljoen

Jan van Dril: 'Ik ben niet zozeer vertrokken uit Irian en teruggekeerd naar Nederland, als wel niet meer teruggedaan naar Irian om gezondheidsredenen. Ik ging eigenlijk nog als een 'koloniale rest' en heb steeds op het standpunt gestaan: ik ga zolang mijn krachten het toelaten en ik gewent ben. Het afscheid wordt makkelijker gemaakt door de komst van de Indonesische Jezuiten. Het werk gaat door, en beter, door de inzet van eigen mensen.'

Jan heeft ook zijn intrek genomen in Mariënhage en gaat als pastor werken in een districtsparochie in de stad Eindhoven.

mensen (vooral Javanen) naar Irian transmigreren, wat betekende: op elke Papoea één transmigrant. Zo werd het begeleiden van mensen in die veranderingen hun belangrijkste taak van de laatste jaren.

Eenheid in verscheidenheid

'De kinderen uit de dorpen gaan in de stad studeren. En in de steden willen de mensen vooruit, ze weten zichzelf verantwoordelijk voor de toekomst. De ouders voelen dan ook aan, dat de kinderen voor hun clan verloren zijn en laten hen onder protest vertrekken, maar ze moeten hun kinderen de gelegenheid geven zich daar te ontwik-

kelen. Om te overleven zullen de dorpelingen zich moeten losmaken van hun leefgewoonten. Wij leren hen, dat de stad geen vijand is. Mocht hun kind daar toch ziek worden of doodgaan, dan betalen wij de ziel, iets wat voor dorps-hoofd of familie onbetaalbaar zou zijn.

Een eigen Papoea-staat (vergelijk die met een eigen Molukkenstaat) is een station te ver. Van de andere kant heeft de Papoea ook het recht om zichzelf te blijven in het geheel van Indonesië. Vergelijk dat maar met de Achterhoek: omdat het een stuk van Nederland is, hoeft het eigen karakter van de Achterhoek nog niet te verdwijnen! Het is zoals in het wapen van Indonesië staat: 'Eenheid in verscheidenheid'.

Wat betekent dit drievoudig vertrek voor de augustijnse aanwezigheid in Irian?

'Als we de novicen meetellen zijn er nu al meer Indonesische Augustijnen dan Nederlandse. Met een aantal van hen kun je je verantwoordelijkheid al delen. Nu Ton Tromp op vakantie is, is Agus Safuf bijvoorbeeld plaatsvervangend novicenmeester. Wij zijn zelf ook gemakkelijker geworden met te zeggen: laat ze het zelf maar doen, op hun eigen manier. Voor hun eigen achterland kunnen ze zich het beste oriënteren op de Filippijnen. Zo is er hoop voor de toekomst van de Augustijnen in Irian'.

Joost Koopmans/Louis Mulder

Doordat in 1992 drie Nederlandse Augustijnen Irian Jaya verlaten hebben, zijn er nu zoals gezegd meer in Indonesië geboren Augustijnen dan Nederlandse. Acht tegen zeven. Die ontwikkeling zet natuurlijk door.

Momenteel worden vijf STFT-studenten, bezig met hun pastoraal stage-jaar (het laatste jaar van de vijfjarige basis-studie theologie) aangemerkt als postulant. Ook de komende jaren mag gerekend worden op minimaal twee tot drie kandidaten per jaar, ongeveer de helft van de studenten die zich vanuit het bisdom Sorong aan de interdiocesane Theologische Hogeschool te Abepura/Jayapura voorbereiden op een pastorale taak. Meer mensen zullen dus meer tijd dienen vrij te maken om alle zorg

te besteden aan de vorming van jonge medebroeders. Het huidige vormingsteam bestaat uit Piet Giesen en Ton Tromp, Piet Tuyp en Agus Safuf. Na de vijf-jarige basis-cursus theologie is er tijd voor een noviciaatsjaar te Sorong. Vervolgens wordt men ingezet in het pastoraat en is er gelegenheid nog vier semesters aan de STFT te studeren.

De Augustijnen wonen in vier gemeenschappen: **Sorong/Tagaste** (Tromp, A.Safuf en drie novicen; Piet Tuyp woont in het bisschops-huis); **Manokwari** (Jonkergraw, Frank); **Bintumi** (Neijzen, Torba, Keroarerop); **Abepura** (Giesen, Motombri, K.Safuf). De studenten in Abepura wonen, evenals de overige studenten, tezamen op de campus in enkele woon-units. Ook in de toekomst zullen we in drie à vier groepen blijven wonen en werken. De tijd dat sommigen 'alleen' (als enig pastor) op een geïsoleerde plek in het binnenland woonden is, mede door betere transport- en communicatiemogelijkheden, voorbij.

Vooralsnog zullen we gevraagd worden ons te blijven inzetten binnen het bisdom Sorong en bij de opleiding en vorming van pastores aan de STFT 'Fajar Timur' te Abepura. Irian Jaya ziet steeds minder missionarissen met een tientallen jarenlange ervaring in een bepaald gebied. Het aantal diocesane priesters en pastorale werkers is nog betrekkelijk gering. De bisschop is daarom blij dat hij een beroep kan doen op enkele andere Indonesische ordes en congregaties (SVD, Jezuïeten, Karmelieten). Hun leden worden echter gewoonlijk slechts voor een aantal jaren in het bisdom Sorong benoemd. Zolang de diocesane pastores nog niet voldoende in aantal zijn, zullen de Augustijnen (oud en jong) zorg moeten dragen voor de continuïteit in de pastorale aanpak, en ook naast de bisschop de band vormen van eenheid en samenwerking tussen pastores en geloofsgemeenschappen.

Ton Tromp

In gezelschap van Ton Tromp is provinciaal E. Roebroek op 29 maart naar Irian Jaya vertrokken. Dit bezoek staat in het teken van besprekingen omtrent de naaste toekomst van de Augustijnen aldaar.